

ALESSANDRO BARICCO

BİN DOKUZ YÜZ

BİR MONOLOG

ANLATI

Çeviri: ŞEMSA GEZGİN

2.
BASKI

BİN DOKUZ YÜZ
İtalyanca aslından çeviren Şemsa Gezgin
1.basım: 2007
CAN SANAT YAYINLARI

Barbara'ya

Bu metni aktör Eugenio Allegri ve yönetmen Gabriele Vacis için yazdım. Onlar da, bundan bu yıl temmuz ayında Asti Festivali'nde sahneye koydukları bir oyun çıkardılar. Bir tiyatro metni yazdığımı söylemek için bu yeterli midir, bilmiyorum: Ama bazı kuşkularım var. Şimdi kitaplaştınlldığım görünce daha çok, gerçek bir tiyatro yapıtı ile yüksek sesle okunması gereken bir öykü arası bir şeymiş gibi geliyor bana. Bu tür metinler için bir ad olduğunu sanmıyorum. Bu da zaten pek önemli değil. Bana güzel, anlatmaya değer bir öykü gibi geliyor. Ve binlerinin onu okuyacağı düşüncesi hoşuma gidiyor.

A.B. Eylül 1994

Her seferinde birisi bir ara kafasını kaldırır... ve onu görürdü. Anlaması zor bir şey. Demek istediğim şu... Binden fazla kişi olurduk o gemide, dünyayı gezen kodamanlar, göçmenler, tuhaf insanlar, bir de biz... Yine de her seferinde bir kişi, yalnızca bir kişi ilk olarak... onu görürdü. Tam yemek yerken ya da güvertede gezinirken... ya da pantolonunu düzeltirken... başını bir an kaldırıp denize bir göz atar... ve onu görürdü. O anda donup kalır, kalbi küt küt atmaya başlar ve her seferinde, lanet olası her seferinde, yemin ederim, her zaman, bize doğru, gemiye doğru, herkese doğru döner ve, "Amerika!" diye bağıırırdı (*alçak sesle ve uzatarak*). Sonra orada, bir fotoğraf için poz verirmiş gibi, yüzünde sanki Amerika'yı o yapmış gibi bir ifadeyle, hareketsiz dururdu. Akşamları, işten sonra ve pazar günleri çalışarak, cömert bir insan olan, inşaat ustası kayınbiraderinin yardımıyla yapmıştı sanki onu... Önceleri aklında suntadan bir şeyler gerçekleştirmek vardı, sonra... biraz ileri gitmiş ve Amerika'yı yapmıştı...

Amerika'yı en önce gören kişi. Her gemide bir tane vardır. Ama bunun rastlantısal bir şey olduğu düşünülmemeli, hayır... ı ışık yansımaları meselesi de değildir, yazgıdır, o. Bu insanların yaşamında o an oldum olası vardır.

Daha çocuk yaşlarda, gözlerinin içine bakınca, iyice bakınca, onu, Amerika'yı görürdün, çocuğun sinirleri boyunca ve damarlarında akmaya, ne bileyim ben beynine doğru gitmeye, oradan da diline geçip o çığlıkla fırlamaya hazır AMERİKA (*bağıırarak*), her zaman o gözlerde vardır, o çocuk gözlerde, öyle olduğu gibi Amerika.

Orada, beklemektedir.

Bunu bana, Okyanus'ta çalan gelmiş geçmiş en büyük piyanist Danny Boodmann T.D. Lemon Novecento *Bin Dokuz Yüz* öğretti. İnsanların gözünde gördükleri şey değil, görecekleri şey görülür. Böyle söylerdi: görecekleri şey.

Ben Amerika'yı çok gördüm... O gemide altı yıl geçirdim, her

yıl Avrupa'dan Amerika'ya beş-altı kez gidip geldim, sürekli Okyanus'un üstündeydim, karaya çıktığın zaman helânın içine düz işeyemezdin bile. Klozet kımıldamazdı, oysa sen, sen sallanıp dururdun. Çünkü bir gemiden tabii ki inilebilir ama Okyanus'tan inmek başkadır... Okyanus'a açıldığında on yedi yaşındaydım. Ve hayatta beni sadece bir şey ilgilendiriyordu: trompet çalmak. Böylece limandaki Virginian adlı buharlı gemi için eleman aradıkları hikâyesi ortaya çıkınca, kuyruğa girdim. Ben ve trompetim. Ocak 1927. Çalgıcılarımız var, dedi şirket görevlisi. Biliyorum, dedim ve çalmaya başladım. Hiç kıpırdamadan gözlerini bana dikti. Tek kelime etmeden bitirmemi bekledi. Sonra sordu:

“Neydi bu?”

“Bilmiyorum.”

Gözleri parladı.

“Ne olduğunu bilmiyorsan cazdır.”

Sonra ağızıyla tuhaf bir şey yaptı, belki de bir gülümsemeydi bu, tam şurada, ağzının tam ortasında altın bir dişi vardı, satmak için vitrine konmuş gibi duruyordu. “Bayılıyorlar o müziğe, yukarıda.”

Yukarıda dediği gemiydi. Gülümsemeyi andıran o mimik de beni işe aldılar demekti.

Günde üç-dört kez çalışıyorduk. Önce lüks mevkinin zenginleri için, sonra ikinci mevkideki yolcular için çalışıyorduk, ara sıra da zavallı göçmenlerin olduğu yere gidip onlar için çalışıyorduk, ama üniformasız, gelişigüzel çalışıyorduk, bazen onlar da bizimle birlikte çalışıyordu. Okyanus büyük ve korkutucu olduğu için çalışıyorduk, insanlar zamanın nasıl geçtiğini anlamasınlar, nerede olduklarını ve kim olduklarını unutsunlar diye çalışıyorduk. Dans etsinler diye çalışıyorduk, çünkü eğer dans edersen ölmezsin ve kendini Tanrı sanırsın. Ragtime çalardık, çünkü Tanrı'nın, kimse görmediği zaman, dans ettiği müzikti o...

Tanrı'nın, eğer Zenci'yse, dans ettiği müzik.

Aktör sahneden ayrılır. Çok canlı ama gerçekte aptalca bir dixie müziği başlar. Aktör çok şık giyinmiş bir gemi cazcısı olarak sahneye geri döner. Ondan sonra sanki orkestra sahnedeymiş gibi davranır.

. *Ladies and Gentlemen, meine Damen und Herren, Bayanlar ve Baylar... Mesdames et Messieurs*, gemimize, her şeyiyle Titanic'e benzeyen bu yüzer kente hoş geldiniz, sakın olun, oturun, şu arkadaki bey Tanrı korusun diye kulağını çekti, çok iyi gördüm, Okyanus'a hoş geldiniz, sahiden ne işiniz var sizin burada, bir bahse girdiniz, alacaklılar peşinize düşmüştü, altın yarışında yaklaşık otuz yıllık bir gecikmeniz var, gemiyi görmek istiyordunuz ve kalktığının farkına varmadınız, sigara almak için iki dakikalığına çıktınız, şu anda karınız polise çok normal, iyi bir adamdı, otuz yılda bir gün bile kavga etmedik diyor... Neyse lafı uzatmayayım, dünyanın lanet olası her yerinden üç yüz mil ötede ve iki

dakika sonra birisinin kismaya çalışacağı bu yerde ne işiniz var kuzum? Pardon Madam, şaka yapıyordum, inanın, bu gemi bilardo masası gibi Okyanus'ta bir bilardo topu gibi gider, tak, altı gün, iki saat ve kırk yedi dakika daha, sonra hop, top delikte, New Yoooooork!

Ön planda orkestra

Bu geminin birçok bakımdan olağüstü ve kesinlikle eşsiz bir gemi olduğunu sizlere anlatmama gerek olduğunu sanmıyorum. Klostrofobisiyle ünlü ve büyük bir bilgeliğe sahip Kaptan Smith'in komutasında (bir cankurtaran sandalında kaldığını kesinlikle fark etmişsinizdir), tamamen olağandışı profesyonellerden oluşan eşsiz bir personel sizin için çalışmaktadır: dümencimiz, bir zamanlar rahiplik yapmış, duyarlı, pranoterapi uzmanı, ne yazık ki kör Polonyalı Paul Siezinskj... Telsiz telgrafçı, büyük satranç oyuncusu, solak, kekeme Bili Joung... gemi hekimimiz, Doktor Klausermanspitzwegensdorfentag, onu acilen çağırma durumunda kalırsanız, yandınız... ve en başta da...

Mösyö Pardin,
baş aşçı,

doğrudan Paris'ten geldi ama bu geminin ilginç özelliğini, mutfaksız olduğunu kendi gözleriyle gördükten sonra gerisin geriye Paris'e döndü, aynı şeyi, 12 numaralı kamaranın yolcusu Mösyö Camambert de zekice fark etti, kendisi bugün lavabonun mayonez dolu olmasından yakınmıştır, tuhaf, çünkü lavabolara genellikle salam ve suculdan koyarız, bu da gemide mutfak olmamasından kaynaklanmaktadır, bu durumda gerçek bir aşçı da yoktur, Mösyö Pardin olacaktı ama kendisi burada mutfak bulacağı düşüncesiyle geldiği Paris'e hemen geri dönmüştür, gerçeği söylemek gerekirse mutfağımız yoktur, bu da bu geminin değerli proje uzmanı, dünyaca ünlü anoreksi hastası yüksek mühendis Camilleri'nin gülünç unutkanlığının sonucudur, sizlerden onun için içten bir alkış istiyorum...

Ön planda orkestra

İnanın bana böyle başka bir gemi bulamazsınız: Belki, yıllarca aradıktan sonra, klostrofobisi olan bir kaptanı, kör bir dümencisi, kekeme bir telsiz telgrafçısı, adının söylemesi olanaksız bir doktoru olan mutfaksız bir gemi bulabilirsiniz. Belki. Ama yemin edebilirsiniz ki, yüzlerce metre derinlikteki suyun üstünde, Okyanus'un ortasında, poponuz koltuğun on santimini kaplamış otururken, gözlerinizin önündeki bu mucizeyle, kulaklarındaki bu harika müzikle, ayaklarınızla tuttuğunuz bu ritimle karşılaşmanız olanaksızdır, ve işte yüreklere işleyen müziğiyle, eşi benzeri olmayan, öykünmesi olanaksız, sonsuz, ATLANTİK CAZ ORKESTRASIIII!!!!

Ön planda orkestra. Aktör tek tek enstrümanları tanıtır. Her adı kısa bir solo izler.

Klarnette, Sam "Sleepy" Washington!
Banjoda, Oscar Delaguerra!
Trompette, Tim Tooney!
Trombonda, Jim Jim "Breath" Gallup!
Gitarda, Samuel Hockins!
Ve son olarak, piyanoda... Danny Boodmann T.D. Lemon Bin Dokuz Yüz.
Piyanistlerin en büyüğü.

Müzik ansızın kesilir Aktör, sunuculara özgü ses tonundan vazgeçer ve konuşa konuşa müzisyen kostümünü çıkarır.

Gerçekten öyleydi, en büyüktü o. Biz de müzik yapıyorduk, ama o farklıydı. O piyano çalardı... O çalmadan önce sanki o şey yokmuş gibiydi, tamam mı? Hiçbir yerde daha önce olmamış gibiydi. Ve o piyanonun başından kalktığında, yine yok oluyordu... ve sonsuza dek yok oluyordu... Danny Boodmann T.D. Lemon Bin Dokuz Yüz. Onu en son gördüğümde bir bombanın üzerine oturmuştu. Gerçekten. Şöyle kocaman bir dinamit paketinin üzerinde oturuyordu. Bu uzun bir hikâye... Şöyle derdi: "Bir kenarda güzel bir hikâyen ve onu anlatacak birisi olduğu sürece gerçekten aldatılman zordur". Onun bir hikâyesi... güzel bir hikâyesi vardı. O güzel hikâye kendisiydi. İyice düşünülecek olursa, inanılmaz ama güzeldi... Ve o gün o dinamitlerin üzerinde otururken hikâyesini bana armağan etti. Çünkü onun en büyük dostuydum, ben... Hayatımda çok aptallıklar yaptım, beni baş aşağı tutsalar ceplerimden hiçbir şey çıkmaz, trompetimi de sattım, her şeyimi sattım ama... o hikâyeyi... onu asla yitirmedim, hâlâ burada, apaçık ve gizemli duruyor, tıpkı Danny Boodmann T.D. Lemon'ın büyümlü piyanosunu Okyanus'un ortasında çaldığında ortaya çıkan müzik gibi.

Aktör kulise yönelir. Orkestra final müziğini çalmaya başlar. Son ezgi bittiğinde, aktör yeniden sahneye gelir.

Onu Danny Boodmann adında bir denizci bulmuştu. Bir sabah herkes çoktan Boston'da gemiden inmişken buldu, karton bir kutunun içindeydi. Olsa olsa on günlüktü. O kutunun içinde sessiz sedasız, gözleri açık, hiç ağlamadan duruyordu. Birinci mevkideki dans salonuna bırakmışlardı. Piyanonun üstüne. Ama birinci mevki bebeğine benzemiyordu. O tür şeyleri genellikle göçmenler yapardı. Güvertenin bir yerinde gizlice doğurduktan sonra bebekleri oraya bıraktıkları olurdu. Ama kötülükten değil. Yoksulluktan yaparlardı, korkunç bir yoksulluktan. Biraz giysi hikâyesine benzerdi bu... Gemiye kıçları yamalı binerlerdi, hepsinin üstünde yırtık pırtık giysiler olurdu, hayattaki tek giysileri. Ama sonra, ne de olsa Amerika, Amerika idi, gemiden inerken hepsi

güzelce giyinmiş, hatta erkekler kravat takmış olurdu, çocukların üzerinde de beyaz gömlek olurdu... Kısacası, çok becerikliydiler, o yirmi günlük yolculuk boyunca biçip dikerlerdi, sonunda bir perde, bir çarşaf bile bulamazdın gemide, hiçbir şey kalmazdı: ne de olsa Amerika için güzel giysiler hazırlamışlardı. Bütün aileye. Ne diyebilirdin ki...

Uzun sözün kısası, ara sıra da doğuruverirlerdi; çocuk, bir göçmen için doyuracak bir boğaz ve göçmen bürosunda bir sürü dert demekti. Gemide bırakırlardı. Bir anlamda, perde ve çarşafa karşılık olarak. O çocuk için de öyle olmuş olmalıydı. Şöyle düşünmüş olabilirlerdi: Birinci mevkide, kuyruklu piyanonun üzerine bırakırsak belki zengin biri alır, böylece bütün hayatı boyunca mutlu olur, iyi bir plandı. Yarısı gerçekleşti. Zengin olmadı ama piyanist oldu. Piyanistlerin en iyisi, yemin ederim, en iyisi.

Her neyse. Yaşlı başlı Boodmann onu gemide buldu, kim olduğunu belirten bir şeyler aradı ama sadece kartonunun üstüne mavi mürekkeple yazılmış bir yazı vardı: T.D. Limoni. Bir de resim gibi bir şey, bir limon. O da mavi mürekkeple. Danny Philadelphia'lı bir Zenci'ydi, dev gibi, harika bir adamdı. Çocuğu kucağına alıp, "Merhaba Lemon!" dedi. İçini bir heyecan kapladı, baba olduğuyla ilgili bir duyguya benziyordu bu. Tüm yaşamı boyunca o, T.D.nin büyük bir olasılıkla "*Thanks Danny*" anlamına geldiğini düşündü. Teşekkürler Danny. İmkânsızdı ama o buna gerçekten inanıyordu. O çocuğu oraya, ona bırakmışlardı. Bundan emindi...T.D., Thanks Danny. Bir gün aptal ve koca suratlı, incecik bıyıklı, *Latin Lover*"lara benzeyen bir adamın reklamının olduğu bir gazete getirdiler, şöyle kocaman bir limon resmi ve yanında şu yazı vardı: Limon kralı Tano Damato, Tano Damato, krallara layık limonlar ve bilmem ne belgesi ya da ödülü... Tano Damato... Yaşlı Boodmann hiç umursamadı. "Kim bu ibne?" diye sordu. Sonra, reklamın yanında at yarışı sonuçları yazılı olduğu için gazeteyi istedi. At yarışı oynadığı için değil: At isimlerini severdi, o kadar, bu onun için gerçek bir tutkuydu, "Dinle bak, bu at var ya, dün koşmuş, Cleveland'da, dinle bak, *Dert Arıyorsun* adını vermişler, anladın mı? Yahu nasıl olur? Ya şu? bak, *Önce Daha İyi*, gel de gülmekten ölme..." Kısacası at isimlerini severdi, böyle bir tutkusu vardı. Kimin kazandığı hiç umurunda değildi. İsimleri seviyordu.

O çocuğa önce kendi adını verdi: Danny Boodmann. Tüm yaşamı boyunca tek gösterişi bu olmuştu. Sonra T.D. Lemon'ı eklemişti, aynı karton kutuda yazdığı gibi, çünkü ortasındaki harflerin o ada incelik kattığını düşünüyordu: Makinist Burty Bum, "Bütün avukatların adlarında vardır," diye onayladı, John RT.K. Wonder adında bir avukat yüzünden hapse girmişti. "Eğer avukat olursa öldürürüm onu," dedi yaşlı Boodmann, ama yine de o iki baş harfi bıraktı, böylece ortaya Danny Boodmann T.D. Lemon adı çıktı. Güzel bir addı. Yaşlı Danny ve diğer çalışanlar, makine dairesinde onu alçak sesle tekrar

ederek biraz düşündüler, makineler çalışmıyordu, Boston Limanı'nda demirlemişlerdi. Sonunda yaşlı Boodmann, "Güzel bir ad," dedi. "Ama sanki bir şeyi eksik, bir son eksik," diye de ekledi. Doğruydu. Büyük bir son eksikti. Garson Sam Stull, "Salı'yı ekleyelim," dedi. "Onu salı günü buldun, salı adını ver." Danny biraz düşündü. Sonra gülümsedi. "iyi bir fikir, Sam. Onu bu boktan yüzyılın birinci yılında buldum, değil mi? Bin Dokuz Yüz adını vereceğim o zaman." "Bin Dokuz Yüz mü?" "Bin Dokuz Yüz." "Ama bu bir sayı!" "Bir sayı idi: artık bir ad." Danny Boodmann T.D. Lemon Bin Dokuz Yüz. Kusursuz. Çok güzel. Büyük bir ad yahu, gerçekten büyük bir ad. Böyle bir adla büyük işler başaracak. Karton kutuya eğildiler. Danny Boodmann T.D. Lemon Bin Dokuz Yüz onlara bakıp gülümsedi: Şaşırıp kaldılar çünkü hiç kimse öyle küçük bir bebeğin o kadar çok kaka yapacağını beklemezdi.

Danny Boodmann sekiz yıl, iki ay, on bir gün daha denizcilik yaptı. Sonra, Okyanus'un ortasında bir fırtına sırasında sırtına rüzgâra kapılmış bir makara yedi. Üç gün içinde öldü. içi kırılmıştı, yapacak bir şey yoktu. Bin Dokuz Yüz çocuktu o zamanlar. Danny'nin yatağının yanına oturdu ve bir an olsun oradan kalkmadı. Bir yığın eski gazete getirmişti, üç gün boyunca, inanılmaz bir emek vererek, ölmek üzere olan yaşlı Danny'ye bulduğu tüm at yarışı sonuçlarını okudu. Gazetenin üzerine parmağını bastırıp, gözlerini bir an bile ayırmadan Danny'nin ona öğrettiği gibi harfleri bir araya getirip okuyordu. Yavaş okuyordu ama okuyordu. Böylece yaşlı Danny, *Sebze Çorbasını* iki, *Mavi Fondöteni* beş at başı farkla geçen *içilir* Su'nun kazandığı Chicago altıncı at koşusunu okurken öldü. O adlara gülmeden edemediği için tam gülerken öldü. Bir örtüye sarıp Okyanus'a attılar onu. Kaptan örtünün üzerine kırmızı boyayla şöyle yazdı: Thanks Danny.

Böylece Bin Dokuz Yüz, ansızın ikinci kez öksüz kaldı. Sekiz yaşındaydı ve Avrupa ile Amerika arasında yaklaşık elli kez yolculuk etmişti. Okyanus onun eviydi. Karaya gelince, doğrusu hiç ayak basmamıştı. Onu görmüştü, limanlardan, tabii. Ama inmesine hiç inmemişti. Çünkü Danny, evrak ve vize bahanesiyle onu elinden alacaklarından korkmuştu. Böylece Bin Dokuz Yüz, gemiden hiç inmez ve bir süre sonra da yeniden denize açılırlardı. Tam olarak belirtmek gerekirse, Bin Dokuz Yüz diye biri yoktu bu dünyada: Adının yazılı olduğu ne bir kent, ne bir mahalle kilisesi, ne bir hastane, ne bir cezaevi, ne de bir beysbol takımı vardı. Bir vatani yoktu, bir doğum tarihi yoktu, bir ailesi yoktu. Sekiz yaşındaydı: Ama resmi olarak asla doğmamıştı.

Danny'ye ara sıra, "Bu hikâye böyle devam edemez," derlerdi. "Üstelik de yasalara aykırı." Ama Danny'nin doğru bir yanıtı vardı: "Siktir et yasayı!" derdi. Böyle bir çıkış karşısında da tartışacak fazla bir şey yoktu.

Danny'nin öldüğü yolculuğun sonunda, Southampton'a vardıklarında, kaptan o oyuna son verme zamanı geldiğine karar verdi.

Liman yetkililerini çağırdı ve yardımcısına Bin Dokuz Yüz'ü alıp getirmesini söyledi. Ama Bin Dokuz Yüz bulunamadı. İki gün boyunca gemiyi didik didik aradılar. Bulamadılar. Yok olmuştu. Bu olayı hiç kimse içine sindiremedi, çünkü orada, Virginian'da o çocuğa alışmışlardı ve kimsenin dili varmıyordu ama... o gemiden aşağı atlamak hiç de zor değildi ve... sonra deniz yapacağını yapardı ve... Böylece, yirmi iki gün sonra, Bin Dokuz Yüz geri dönmeden ya da başına ne geldiğini öğrenmeden Rio de Janeiro'ya doğru yola çıktıklarında hepsinin akimda ölüm düşüncesi vardı... Her zamanki gibi flamalar, sirenler, havai fişekler eşliğinde yola çıktılar ama o sefer değişik bir durum vardı, Bin Dokuz Yüz'ü, sonsuza dek yitirmek üzereydiler, bir şey gülümsemelerini engelliyordu ve içlerini kemiriyordu.

İrlanda kıyısının ışıklarının artık görülmez olduğu, yolculuğun ikinci gecesi, tayfa başı Barry, deli gibi kaptanın kamarasına daldı ve onu uyandırıp hemen gelmesi gerektiğini söyledi. Kaptan sövse de gitti.

Birinci mevkide dans salonu.

Işıklar sönük.

İnsanlar üzerlerinde pijamalar, girişte ayakta durmuşlardı. Kamaralarından çıkmış yolcular.

Denizciler de gelmişti, makine dairesinden simsiyah halde üç kişi de vardı, telsiz telgrafçı Truman da oradaydı.

Hiç ses çıkarmadan bakıyorlardı.

Bin Dokuz Yüz.

Piyano sandalyesine oturmuş, bacaklarını aşağı sarkıtmıştı, ayakları yere değmiyordu.

Ve,

inanılmaz ama gerçekten,

çalıyordu.

Oldukça sade, yavaş, büyüleyici bir piyano müziği başlar.

Çaldığı ne tür bir müzikti bilmiyorum ama kısa ve... güzel bir şeydi. Aldatıcı bir oyun yoktu, piyanoyu çalan ta kendisiydi, tuşlardaki onun elleriydi, gerçekten. Ortaya nasıl bir şey çıktığını duymak gerekti. Pembe bir sabahlık giymiş, saçlarına tokalar takmış bir kadın vardı... paralı biriydi, anlayacağınız bir sigortacının Amerikalı karısı... Her neyse, gözünden gece kreminin üzerine koca koca yaşlar akıyordu, bakıyor ve ağlıyordu, hiç durmadan. Sürpriz karşısında şaşkına dönmüş kaptan yanına geldiğinde, evet, kaptan kelimenin tam anlamıyla şaşkına dönmüştü, yanına geldiğinde, burnunu çekti, zengin kadını diyorum, burnunu çekti ve piyanoyu göstererek sordu:

"Adı ne?"

"Bin Dokuz Yüz."

"Şarkının değil, çocuğun."

"Bin Dokuz Yüz."

“Şarkının adı gibi mi?”

Bir gemi kaptanının dört-beş cümleden fazla dayanamayacağı cinsten bir söyleşiydi bu. Özellikle de, öldüğünü sandığı bir çocuğun hayatta olduğunu görmenin ötesinde, piyano çalmayı bildiğini keşfettiği an hiç dayanamazdı. Zengin kadını gözlerinde yaşlarla olduğu yerde bırakıp emin adımlarla salonda ilerledi: Pijamasının üzerine üniformasının ceketini giyinmiş, düğmelerini ilikle-memişti. Piyanonun yanına gelince durdu. O an çok şey söylemek isterdi, bunların arasında, “Hangi cehennemdeydin?” ya da, “Hangi cehennemde öğrendin bu işi?” demek de vardı. Ama, üniformasıyla yaşamaya alışık birçok insan gibi, o da üniformasıyla düşünüyordu. Böylece ağızından şu sözcükler döküldü:

“Bin Dokuz Yüz, bu yaptığın kurallara kesinlikle aykırı.”

Bin Dokuz Yüz durdu. Az konuşan ama büyük bir öğrenme yetisine sahip bir çocuktu. Şirin bir ifadeyle kaptana baktı ve şöyle dedi:

“Kuralların canı cehenneme.”

Fırtına gürültüsü duyulur.

Deniz uyandı / deniz kabardı / patlıyor su gökyüzüne doğru / patlıyor / dalgalanıyor / koparıyor rüzgardan bulutları, yıldızları / öfkeli / daha ne kadar azacak / bilinmez / bir gün sürecektir / sonra bitecek / anne bunu / söylememiştin bunu hiç / ninni yavrum ninni / deniz sallayacak seni / ne sallaması / deniz öfkeli / her yer / köpük ve paramparça / çıldırmış deniz / göz alabildiğine / simsiyah / siyah duvarlar / ve burgaçlar / herkes sessiz / bekliyor / bitsin diye / ve batmak / batmak istemiyorum anneciğim / dingin su istiyorum / seni yansıtan / durgun / bu / inanılmaz / su / duvarları / yıkılıyor / hele şu gürültü /

senin bildiğin suyu geri istiyorum
denizi geri istiyorum
sessizliği
ışığı
ve üzerimde
uçan balıklar
istiyorum.

İlk yolculuğum ve ilk fırtına. Talihsizlik. Daha ne olduğunu anlayamadan, Virginian'ın tarihindeki en korkunç fırtınalardan birine yakalandım. Gece yarısı sinirlenip masayı devirdi. Okyanus. Hiç bitmeyecek gibiydi. Bir gemide trompet çalan biri, fırtına çıktığında fazla bir şey yapamaz. Sadece işi daha fazla güçleştirmemek için trompet çalmaktan kaçınır. Kuşetinde sessizce bekler. Ama ben duramadım yerimde. İstedikçe kadar düşünmemeye çalış, er ya da geç o cümle gelir aklına: Sıçan gibi öldü. Ben sıçan gibi ölmek istemiyordum, onun için de kamaramdan çıkıp dolaşmaya başladım. Nereye gideceğimi bilmiyordum, o

gemiye bineli dört gün olmuştu, tuvaletin yolunu bulsam, o bile bir şeydi. Küçük yüzer kentlerdir bu gemiler. Gerçekten. Anlaşılacağı gibi oraya buraya çarparak ve koridorlara gelişigüzel dalarak, sonunda kayboldum. İşim bitmişti. Kesinlikle boku yemiştım. İşte tam o sırada, çok şık, koyu renk takım elbise giymiş biri geldi yanıma, sakince yürüyordu, kaybolmuş bir havası yoktu, sanki dalgaların sesini bile duymuyordu, Nice sahilinde yürüyen biri gibiydi: Bin Dokuz Yüz'dü bu.

O zaman yirmi dört yaşındaydı, ama daha büyük gösteriyordu. Onu daha yeni tanımıştım: O dört gün orkestrada beraber çalmıştık, ama başka bir ilişkimiz olmamıştı. Kamarasının nerede olduğunu bile bilmiyordum. Bana onun hakkında bir şeyler anlatmışlardı elbette. Tuhaf bir şey söylüyorlardı: Bin Dokuz Yüz bu gemiden aşağı hiç inmedi, diyorlardı. Bu gemide doğdu ve o gün bu gündür hep burada yaşadı. Sürekli. Yirmi yedi yıl, karaya hiç ayak basmadan. Böyle söylenince, çok büyük bir uydurma olduğu izlenimi uyandırıyordu insanda... Var olmayan bir müzik çaldığını da söylüyorlardı. Bildiğim tek şey, dans salonunda çalmaya başlamadan önce, müzikten hiçbir şey anlamayan ama güzel bir yüzü olduğu için orkestrayı yöneten, bir beyazın, Fritz Hermann'ın her seferinde ona yaklaşıp alçak sesle şöyle söylediğiydi:

"Bin Dokuz Yüz, lütfen sadece normal notalar, tamam mı:

Bin Dokuz Yüz başıyla onayladıktan sonra, sabit gözlerle önüne bakarak, ellerine hiç göz atmadan normal notaları çalıyor ve sanki bambaşka bir yerdeymiş gibi görünüyordu. Artık gerçekten de bambaşka bir yerde olduğunu biliyorum. Ama o zaman bilmiyordum: Sadece biraz tuhaf biri olduğunu düşünüyordum.

O gece, fırtınanın tam ortasında, tatilde bir bey edasıyla dolaşırken, beni koridorların birinde kaybolmuş, ölü gibi bir suratla görünce, gülümseyerek, "Gel" dedi.

Eğer bir gemide trompet çalan biri bir fırtınanın tam ortasında ona "Gel," diyen biriyle karşılaşırса yapacağı tek şey şudur: Gitmek... Peşinden gittim. O yürüyordu. Ben ise... biraz farklı hareket ediyordum, onun gibi düzgün yürüyemesem de sonunda... dans salonuna vardık ve oradan oraya savrularak, bu ben tabii, çünkü onun ayaklarının altında ray vardı sanki, piyanonun yanına ulaştık. Çevrede kimse yoktu. Neredeyse her yer karanlıktı, sadece birkaç küçük ışık vardı. Bin Dokuz Yüz piyanonun ayaklarını gösterdi bana.

"Tekerleklerin frenini kaldır," dedi. Gemi müthiş sallanıyordu, ayakta durmakta güçlük çekiyordun, onları kaldırmak anlamsızdı.

"Bana güveniyorsan, kaldır onları."

Deli bu, diye düşündüm. Ve kaldırdım.

Onun üzerine Bin Dokuz Yüz, "Şimdi gel şuraya otur," dedi.

Ne yapmak istediğini anlamıyordum, hiç anlayamıyordum. Orada durmuş, kocaman kara bir sabun gibi kaymaya başlayan o piyanoyu tutuyordum... Boktan bir durumdu, yemin ederim, boğazımıza kadar fırtınaya batmıştık ve o deli, sandalyesine -o da bir başka sabundu-

oturmuş, elleri tuşlarda durmuştu.

Deli, "Eğer şimdi çıkmazsan bir daha hiç çıkamazsın," dedi gülümseyerek. (Salıncakla trapez arası tuhaf bir nesnenin üzerine çıkar) "Tamam. Her şeyin canı cehenneme, tamam mı? Kaybedecek neyimiz var ki, çıkayım, tamam, işte, şu aptal sandalyene, çıktım, ne olacak şimdi?"

"Şimdi korkma."

Ve başladı çalmaya.

Bir piyano solosu başlar. Bir tür dans müziğidir, yumuşak ve tatlı bir vals müziği. O tuhaf nesne sallanmaya başlar ve aktörü sahnenin birçok yerine götürür. Aktör anlatmaya devam ettikçe, hareket daha büyür ve kulise kadar yaklaşılır.

Şimdi, kimse inanmak zorunda değil, doğruyu söylemek gerekirse, bana anlatsalar ben de inanmam ama o piyano gerçekten dans salonunun parkesinde kaymaya başladı, biz de arkasında, Bin Dokuz Yüz çalıyor ve gözlerini piyano tuşlarından ayırmıyordu, sanki başka bir yerdeydi, piyano da dalgaları izleyerek gidip geliyor, kendi çevresinde dönüyor, doğrudan cam bölmeye doğru ilerliyor, çarpmaya ramak kala duruyor ve tatlı bir biçimde geriye doğru kayıyordu, sanki deniz onu ve bizi beşik gibi sallıyordu, hiçbir şey anlamaz olmuştum, Bin Dokuz Yüz çalmaya devam ediyordu, bir an bile ara vermiyordu, o piyanoyu sadece *çalmadığı*, aynı zamanda *yönettiği* de belliydi, anlaşıldı mı? Tuşlarla mı, notalarla mı, bilemeyeceğim ama onu yönetiyor, nereye isterse oraya götürüyordu, inanılmaz ama öyleydi. Avize ve koltuklara teğet geçerek masaların arasında dönüp dururken, o anda yaptığımız şeyin, *gerçekten yaptığımız* şeyin Okyanus ile dans etmek olduğunu anladım, biz ve o, çılgın dansçılardık, kusursuzduk ve gecenin yaldızlı parkesi üzerinde karmaşık bir vals yaparak sarmaş dolaş olmuştuk. Oh yes.

Sahnedeki, tuhaf nesnenin üzerinde, mutlu bir havayla hiç durmadan dönmeye başlar, bu arada Okyanus azgınlığını sürdürmekte, gemi sallanmaktadır ve piyano müziği bir tür vals, farklı ses efektleriyle hızlanır, durur, döner, kısacası büyük dansı "yönetir". Sonra, binlerce akrobasinin ardından, yanlış bir manevrayla kulise dalar. Müzik "fren yapmaya" çalışır, ama artık çok geçtir. Aktörün sadece bağırmaya zamanı kalır.

"Aman Tanrım..."

ve kulisin yan tarafından çıkarak bir şeye çarpar. Sanki camlı bir kapıyı, bir kafenin masasını, bir salonunun eşyalarını kırıp dökmüş gibi büyük bir gürültü duyulur. Bir an ses kesilir ve hiçbir şey duyulmaz
' Sonra çıktığı yerden aktör yavaş adımlarla yeniden içeri girer.

Bin Dokuz Yüz o numarayı daha geliştirmesi gerektiğini söyledi. Ben yalnızca frenleri ayarlayanın yeterli olacağını söyledim. Komutan, fırtına dindiğinde (*öfkeyle ve bağırarak*) şöyle dedi: “LANET OLSUN! SİZ İKİNİZ ŞİMDİ MAKİNE DAİRESİNİ BOYLAYACAKSINIZ VE ORADA KALACAKSINIZ YOKSA SİZİ KENDİ ELLERİMLE ÖLDÜRÜRÜM, ŞUNU DA BİLİN Kİ ZARARI ÖDEYECEKSİNİZ, SON KURUŞUNA KADAR, TÜM YAŞAMINIZ BOYUNCA ÇALIŞMANIZ GEREKSE DE, BU GEMİNİN ADININ VIRGINIAN OLDUĞU NASIL KESİNSE SİZİN OKYANUS’U GEÇEN EN BÜYÜK İKİ APTAL OLDUĞUNUZ DA O KADAR KESİN!”

O akşam, makine dairesinde, Bin Dokuz Yüz’le arkadaş olduk. Canciğer. Ve sonsuza dek. Zamanı, kırdığımız her şeyin kaç dolar edeceğini hesaplayarak geçirdik. Ve hesap kabardıkça daha çok gülüyorduk. Yeniden düşündüğümde bunun şu mutluluk denen şey olduğuna inanıyorum. Ya da ona benzeyen bir şeydi.

İşte o gece, anlatılanların, gemiyle onun hikâyesinin, kısacası gemide doğduğu... Karaya hiç ayak basmadığı hikâyesinin doğru olup olmadığını sordum ona. “Evet,” diye yanıt verdi.

“Gerçekten gerçek mi?”

Çok ciddi idi.

“Gerçekten gerçek.”

Bilmem ama o anda, bir saniye için, istemeden, nedendir bilmem, bir ürperti hissettim: Bu bir korku ürpertisiydi.

Korku.

Bir keresinde Bin Dokuz Yüz’e piyano çalarken kafasından neler geçtiğini ve sabit gözlerle önüne bakarken neye baktığını, kısacası elleri tuşların üzerinde ileri geri giderken aklının nerede olduğunu sordum. “Bugün çok güzel bir ülkede buldum kendimi, kadınların güzel kokulu saçları vardı, her yer ışıklar içinde ve kaplan doluydu,” dedi.

Yolculuk ediyordu, o.

Ve her seferinde farklı bir yerde buluyordu kendini: Londra’nın merkezinde, kırların ortasından geçen bir trende, insanın karnına kadar kara gömüldüğü yüksek bir dağda, dünyanın en büyük kilisesinde sütunları sayıyor ve haçlara bakıyordu. Yolculuk ediyordu. Onun kilise, kar, kaplanlarla ilgili ne bildiğini anlamak güçtü... O gemiden hiç ama hiç inmediğine göre demek istiyorum, yalan değildi, gerçektir. Hiç inmemişti. Yine de o anlattığı şeyleri görmüş gibiydi. “Paris’e gittim,” dediğinde sana, şu parkları gördün mü, şurada yemek yedin mi, diye soran biriydi Bin Dokuz Yüz, her şeyi bilir ve sana “Paris’te Pont-Neuf te bir aşağı bir yukarı dolaşarak gün batımını beklemeyi çok severim, mavnalar geçerken durup yukarıdan onlara bakmayı ve el sallamayı da severim” derdi.

“Bin Dokuz Yüz, sen hiç gittin mi Paris’e?”

“Hayır.”

“Ee... o zaman...”

“Yani... evet.”

“Ne eveti?”

“Paris.”

Deli olduğunu düşünebilirdin. Ama o kadar basit değildi. Biri sana, yazın yağmur yeni dindiğinde Bertham Sokağı'nda nasıl bir koku olduğunu tam doğru olarak anlatırsa, Bertham Sokağı'nda asla bulunmadığı gibi aptalca bir nedene dayanarak onun deli olduğunu düşünemezsin. O bililerinin gözlerinde, birilerinin sözcüklerinde o havayı gerçekten hissetmişti. Kendine göre bir yöntemle ama gerçekten hissetmişti. Dünyayı hiç görmemişti ama yirmi yedi yıldır dünya o gemiden geçiyordu: ve yirmi yedi yıldır o, o gemide, dünyayı gözlüyordu. Ve ruhunu çalışıyordu.

Bu konuda bir dâhiydi o, söyleyecek bir şey yok. Dinlemeyi biliyordu. Ve okumayı biliyordu. Kitapları değil, onu herkes yapar, insanları okumayı biliyordu. İnsanların üzerlerinde taşıdıkları simgeleri: yerleri, gürültüleri, kokulan, toprakları, hikâyeleri... Bunlar onların üzerinde yazılıydı. Okuyordu ve sonsuz özenle katologluyordu, yerleştiriyordu, düzenliyordu... Kafasında çizdiği o uçsuz bucaksız haritaya, dünya haritasına, baştan aşağı tüm dünyanın haritasına her gün küçük bir parça ekliyordu, kocaman kentler, kafe köşeleri, uzun nehirler, su birikintileri, uçaklar ve aslanlarla dolu harika bir haritaydı bu. Üzerinde çok başarılı biçimde yolculuk ediyordu, sonra elleri piyano tuşlarında gezinirken bir *ragtime*' ın ezgilerini okşuyordu.

Hüzünlü bir ragtime müziği başlar.

Yıllar sonra bir gün, tüm cesaretimi toplayıp sonunda ona sordum. Bin Dokuz Yüz, Tanrı aşkına, neden bir kez, sadece bir kez gemiden inip de dünyayı gözlerinle, kendi gözlerinle görmek istemiyorsun? Bu yüzer cezaevinde duruyorsun? Pont-Neuf te durup mavnalara ve diğer şeylere kendin bakabilirsin, istediğini yapabilirsin, müthiş güzel piyano çalışıyorsun, sana bayılırlar, bir yığın para kazanırsın, kendine en güzel evi alırsın, onu gemi şeklinde de yaptırabilirsin, kime ne, istediğin yere koyarsın, örneğin kaplanların arasına ya da Bertham Sokağına... canım, hayat boyu aptal gibi iki kıyı arasında gidip gelemezsin... sen aptal değilsin, sen büyük adamsın, dünya da orada, şu boktan merdivenden ineceksin sadece, nedir ki, o basamakların sonunda her şey var. Neden artık bu işe son verip buradan inmiyorsun, en azından bir kez, sadece bir kez.

Bin Dokuz Yüz... Neden inmiyorsun?

Neden?

Neden?

Yazdı, 1931 yılının yazı, Jelly Roll Morton Virginian'a bindi. Baştan aşağı beyaz giyinmişti, şapkası da beyazdı. Parmağında da koca bir elmas yüzük.

Konser verdiği zaman afişlerine "Cazın yaratıcısı Jelly Roll Morton'ın konseri bu akşam," diye yazdıran biriydi o. Lâf olsun diye böyle yazdırmıyordu: Cazın yaratıcısı olduğuna inanıyordu. Piyano çalıyordu. Her zaman sandalyenin ucuna otururdu, elleri de kelebek gibi uçardı. Elleri tüy gibi hafifti. New Orleans'ta genelevlerde başlamıştı çalmaya ve tuşlara hafifçe dokunmayı ve notaları okşamayı orada öğrenmişti: Üst katta seviştikleri için gürültü olsun istemezlerdi. Rahatsız etmeden perdelerin arkasında ve yatakların altında kayıp giden bir müzik isterlerdi. O işte bu müziği çalardı. Ve tarzının en iyisiydi.

Bir gün bir yerlerde, birileri ona Bin Dokuz Yüz'den söz etti. "O en büyük. Dünyanın en büyük piyanisti" gibi bir şey söylemiş olacaktı. Tuhaf gelebilir ama olmayacak bir şey değildi bu. Bin Dokuz Yüz Virginian'ın dışında tek bir nota bile çalmamıştı, yine de o zamanlar kendi çapında ünlü biri, küçük bir efsaneydi. Gemiden inenler tuhaf bir müzikten ve dört eli varmış gibi çok nota çalan bir piyanistten söz ediyorlardı. Tuhaf hikâyeler dönüyordu, bazıları gerçektir, örneğin Amerikalı senatör Wilson'ın bütün yolculuğunu üçüncü mevkide geçirdiği söyleniyordu çünkü Bin Dokuz Yüz normal notalarla çalmadığı zamanlar, orada normal olmayan kendi notalarıyla çalıyordu. Aşağıda bir piyanosu vardı ve öğleden sonraları ya da gece geç saatlerde oraya gidiyordu. Önce dinliyordu, insanların bildikleri şarkıları söylemelerini istiyordu, ara sıra birisi bir gitar ya da bir mızıkla çıkarıp kim bilir nerelerden gelen bir müzik çalıyordu... Bin Dokuz Yüz dinliyordu. İnsanlar çalıp şarkı söylerken tuşlara hafifçe dokunuyor ve çaldığı şey yavaş yavaş gerçek bir müziğe dönüşüyordu, siyah düz piyanodan sesler çıkıyordu ve bunlar öteki dünyanın sesleriydi. İçinde her şey vardı: bir kerede her şey, dünyanın tüm müzikleri. Şaşırp kalıyordun. O müziği duyunca Senatör Wilson da şaşırp kalmıştı ve o üçüncü mevkide şık giysileriyle, o pis kokunun, gerçekten korkunç kokunun ortasında durduğu hikâyesinin dışında, gemi limana yanaştığında onu zorla indirdikleri, ona kalsa ömrünün geriye kalan yıllarını orada Bin Dokuz Yüz'ü dinleyerek geçirebileceği anlatılıyordu. Gerçekten. Bunu gazeteler de yazdı, ama gerçekten doğrudur. Tam böyle olmuştu.

Kısacası, birisi Jelly Roll Morton'a gidip o gemide piyanosuyla istediğini yapan biri olduğunu söylemişti: Canı istediğinde caz, istemediğinde de on caz bir aradaymış gibi bir şey çalıyordu. Jelly Roll Morton'ın zor bir kişiliği vardı, bunu herkes biliyordu. "Aptal bir gemiden inme cesaretini bile gösteremeyen biri nasıl olur da iyi piyano çalar?" dedi cazın yaratıcısı ve katıla katıla, deliler gibi gülmeye başladı. Bu olay öylece kapanabilirdi ama biri çıkıp, "Gülmekle iyi yapıyorsun ama o adam gemiden inmeye karar verirse sen geneleve geri dönüp orada çalarsın ancak, hem de nasıl dönersin, geneleve," dedi. Jelly Roll sustu ve cebinden kabzası sedef kakma bir tabanca çıkardı, o sözleri söyleyen adamın kafasına doğrulttu ama ateş etmedi. "Nerede o bok gemi?" dedi sadece.

Aklından geçen bir düelloydur. O zamanlar düello yapıldı. En başarılı oldukları parçaları çalarak birbirlerine meydan okurlar ve sonunda biri kazanırdı. Bu müzisyenler arasında olan bir şeydi. Kan akıtılmaz ama nefret, yüreklerin ta derinliklerinden gelen gerçek bir nefret duyulurdu. Notalar ve içki. Bütün gece de sürebilirdi. Şu Okyanus'taki piyanist hikâyesine ve diğer palavralara bir son vermek için Jelly Roll'un aklından geçen işte buydu. Bu işe bir son vermek için. Sorun, gerçekte Bin Dokuz Yüz'ün limanlarda hiç çalmadığı, çalmak istemediğiydi. Limanlar kara sayılırdı, onun için de istemiyordu. O sadece istediği yerlerde piyano çalardı. İsteddiği yer de, karanın uzak ışıklara dönüştüğü ya da bir anı ya da bir umut olduğu denizin ortasındaydı. Bin Dokuz Yüz böyleydi. Jelly Roll Morton bin kere sövdü, sonra cepten vererek bir Avrupa gidiş dönüş bileti aldı ve Virginian'a bindi. Mississippi'de dolaşan gemilerin dışında bir gemiye asla ayak basmamıştı. Boston Limanı'nın 14 numaralı iskelesine kendisini geçirmeye gelen gazetecilere, "Hayatımda yaptığım en aptalca şey" dedikten sonra biraz da sövdü. Sonra kamarasına kapanıp karanın uzak ışıklara, anıya ve umuda dönüşmesini bekledi.

Bin Dokuz Yüz'e gelince, o bu konuyla fazla ilgilenmiyordu. Düellonun ne olduğunu da tam olarak anlamış değildi. Düello mu yapacağız? Neden ki? Ama merak ediyordu. Cazın yaratıcısının nasıl çaldığını duymak istiyordu. Bunu şaka olsun diye söylemiyordu, öyle olduğuna inanıyordu: onun gerçekten cazın yaratıcısı olduğuna. Aklında bir şeyler öğrenme düşüncesi olduğunu sanıyorum. Yeni bir şeyler. O böyleydi. Biraz yaşlı Danny gibi: Yarış nedir bilmezdi, kimin kazanacağı umurunda değildi, onu şaşırtan olup bitenlerdi. Bütün olup bitenler.

Yolculuğun ikinci günü, saat 21:37'de, Virginian 20 deniz miliyle Avrupa rotasında ilerlerken, Jelly Roll Morton birinci mevkideki dans salonuna geldi, siyah giysisiyle çok şıktı. Herkes ne yapacağını çok iyi biliyordu. Dansçılar durdular, biz orkestra elemanları çalgılarımızı elimizden bıraktık, barmen bir viski koydu, insanlar sustu. Jelly Roll viskiyi aldı, piyanoya yaklaştı ve Bin Dokuz Yüz'ün gözlerinin içine baktı. Hiçbir şey söylemedi ama havada hissedilen şu oldu: "Kalk oradan".

Bin Dokuz Yüz yerinden kalktı.

"Siz cazın yaratıcısısınız, değil mi?"

"Öyle. Sen de, sadece kışının altında Okyanus olduğu zaman piyano çalasın, değil mi?"

"Öyle."

Tanışmışlardı. Jelly Roll bir sigara yakıp, dengede duracak biçimde piyanonun kenarına koydu, oturdu ve çalmaya başladı. *Ragtime*. Ama daha önce hiç duyulmamış bir şeye benziyordu. Çalmıyordu, kayıyordu. Bir kadının bedeninden aşağı kayan ipek bir sabahlık gibiydi ve dans ederek yapıyordu bunu. Amerika'nın tüm genelevleri vardı o müzikte ama lüks genelevler, vestiyerci kızın bile güzel olduğu genelevler. Jelly Roll,

klavyenin son tuşlarına doğru yönelerek görünmez notaları nakış gibi işledi ve melodi yükseldi, yükseldi, sonunda mermer bir zemine düşen küçük bir inci çağlayanını andırarak bitti. Sigarası orada, piyanonun kenarında duruyordu hâlâ. Yarısı yanmış ama külü düşmemişti. Gören, gürültü etmemek için düşmediğini söylerdi. Jelly Roll sigarayı parmaklarının arasına aldı, elleri kelebek gibiydi, bunu daha önce de söylemiştim, sigarayı aldı, külü hâlâ duruyordu, düşmüyordu, belki bir hile vardı, bilmiyorum ama düşmüyordu. Cazın yaratıcısı ayağa kalktı, Bin Dokuz Yüz'e yaklaştı, sigarasını onun burnunun dibine kadar uzattı, külü olduğu gibi duruyordu.

'Sıra sende denizci" dedi ona.

Bin Dokuz Yüz gülümsedi. Eğlenmeye başlamıştı. Gerçekten. Piyanonun başına geçti ve yapabileceği en aptalca şeyi yaptı. *Come Back Daddy* yi çaldı, bu çok aptalca bir şarkıydı, çocuk şarkısı, yıllar önce bir göçmenden duymuştu, bir daha da aklından çıkmamıştı, gerçekten seviyordu o parçayı, nesini seviyordu bilmiyorum ama seviyordu işte, çok dokunaklı buluyordu onu. insanın yeteneğini gösterebileceği bir parça olduğu söylenemezdi tabii. İstesem ben bile çalabilirdim. Biraz baslarla oynayarak, bazı sesleri yükselterek ve ona özgü süsler ekleyerek çaldı ama yine de aptalca bir parçaydı ve aptalca kaldı. Jelly Roll'un yüzünde, Noel armağanları çalınmış birinin ifadesi vardı. Hırs dolu gözlerle Bin Dokuz Yüz'e baktı ve yeniden piyanonun başına geçti. Bir Alman makinisti bile ağlatacak bir *blues* döktürdü, sanki dünyanın tüm Zencilerinin pamuğu oradaymış ve çaldığı notalarla onları topluyormuş gibiydi. Yürek parçalayan bir şeydi. Herkes ayağa kalktı, insanlar burunlarını çekiyor ve alkışlıyorlardı. Jelly Roll küçük bir selâm bile vermedi, bütün bu olanlardan sıkılmaya başladığı belliydi.

Sıra yeniden Bin Dokuz Yüz'e gelmişti. Dinlediği *blues* nedeniyle gözlerinde koca koca yaşlarla piyanoya oturduğu için kötü bir başlangıç yaptı, duygulanmıştı, bu da anlayışla karşılanabilirdi. Asıl tuhaf olan, bildiği ve çaldığı tüm parçalara karşın seçe seçe ne seçtiği idi. Daha yeni dinlediği *blues*"u çaldı. Düşünün, ertesi gün, kendini haklı çıkarmak için, "O kadar güzeldi ki," dedi bana. Bir düellonun ne olduğunu hiç mi hiç bilmiyordu. O *blues*"u çaldı. Ayrıca kafasında bir dizi çok yavaş, birbirini izleyen akora dönüşmüş, korkunç sıkıcı bir şey olmuştu. Tuşların üzerine eğilip bükülerek çalıyor, tuhaf ve her şeyden önce uyumsuz da olsalar o akorların tek tek tadını çıkarıyordu, evet, tam anlamıyla tadına varıyordu. Ama dinleyicilerin fazla zevk aldıkları söylenemezdi. Hatta bitirdiği zaman birkaç ıslık sesi de duyuldu.

Jelly Roll Morton'ın sabrı işte tam o sırada tamamen taştı. Piyanonun başına neredeyse zıplayarak geçti. Kendi kendine ama herkesin çok iyi anlayacağı biçimde birkaç sözcük mırıldandı.

"Siktir o zaman, aptal herif!"

Başladı çalmaya. Ama çalmak ne kelime! Sanki bir hokkabazdı.

Bir cambazdı. 88 tuşlu piyanoda yapılabilecek her şeyi yaptı. Korkunç bir hızla. Bir nota bile yanılmadan, yüzünün bir kasını bile oynatmadan. Müzik değildi bu: Hokkabazlık numaralarıydı, müthiş bir sihirdi. Kabul etmek gerek, bir harikaydı. İnsanlar çıldırdı. Çığlıklar atıyor, alkışlıyorlardı, asla böyle bir şey görmemişlerdi. Yılbaşı gecelerine özgü bir karmaşa vardı. O curcunada Bin Dokuz Yüz ile karşılaştım: Yüzünde dünyanın en büyük düş kırıklığı vardı. Biraz da şaşkıındı. Bana baktı ve şöyle dedi:

"O var ya, gerçekten çok aptal..."

Cevap vermedim. Söylenecek bir şey yoktu. Bana doğru eğildi ve şöyle dedi:

"Bana bir sigara versene..."

O kadar şaşkın bir haldeydim ki, alıp verdim. Oysa Bin Dokuz Yüz sigara içmezdi. Daha önce hiç içmemişti. Sigarayı aldı, arkasını döndü ve gidip piyanonun başına oturdu. Salondakilerin Bin Dokuz Yüz'ün piyanoya geçtiğini ve çalmak istediğini anlamaları biraz zaman aldı. Ağır birkaç espri, ıslık ve kahkaha da duyuldu. İnsanlar böyledir, kaybedenleri sevmezler. Bin Dokuz Yüz ortalık sessizleşene kadar sabırla bekledi. Sonra barın önünde, ayakta durmuş şampanya içen Jelly Roll'a doğru şöyle bir bakıp alçak sesle şunu söyledi:

"Sen istedin bunu, bok piyanist"

Sonra benim verdiğim sigarayı piyanonun kenarına koydu.

Sönüktü.

Ve başladı çalmaya.

İnanılmaz, büyük bir ustalıkla çalınan bir parça duyulur, sanki dört elle çalınıyordur. Yarım dakikadan fazla sürmez. Çok güçlü akorların bir anda duyulmasıyla biter. Aktör müziğin kesilmesini bekler ve yeniden başlar.

İşte böyle.

İzleyiciler parçayı soluk almadan dinledi. Soluklan kesilmişti. Aptallaşmış gibi ağızları açık, gözlerini piyanoya dikmişlerdi. Yüz elin çaldığını, piyanonun patlayacağını düşündüren o inanılmaz son akorların müziğinden sonra bile, öylece, tamamen sersemlemiş halde, hiç ses çıkarmadan durdular. Bin Dokuz Yüz o çıt çıkmayan sessizlikte ayağa kalktı, verdiğim sigarayı aldı, biraz öne doğru, tuşların ötesine uzanıp piyanonun tellerine yaklaştırdı.

Hafif bir çatırtı.

Sigarayı geri çekti, yanmıştı.

Yemin ederim.

Gerçekten yanmıştı.

Bin Dokuz Yüz onu küçük bir mummuş gibi elinde tutuyordu. İçmeyi bilmediği gibi parmakları arasında tutmayı da bilmiyordu. Birkaç adım attı ve Jelly Roll Morton'ın karşısına geçti. Sigarayı ona uzattı.

"Sen iç. Ben beceremiyorum."

İnsanlar işte o anda sihirden uyandılar. Alkış tufanını cıgıllıklar izledi, bilmem ama böyle bir şey asla görülmemiştir, herkes bağınıyor, herkes Bin Dokuz Yüz'e dokunmak istiyor, büyük bir karmaşa yaşanıyor, ne olduğu anlaşılmıyordu. Yine de ben, Jelly Roll Morton'ı, kalabalığın arasında, o kahrolası sigarayı sinirli sinirli içerken gördüm, bir ifade takınmaya çalışıyor ama beceremiyordu, nereye bakacağını bile bilemiyordu, bir süre sonra kelebekleri andıran eli titremeye başladı, gerçekten titriyordu, bunu kendi gözlerimle gördüm ve hiç unutmayacağım, öyle çok titriyordu ki, sigaranın külü önce güzel siyah giysisinin üzerine düşüp, oradan parlak siyah rugan ayakkabısının sağ tekine kaydı, beyaz bir kabarcık gibi duruyordu, Jelly Roll ona baktı, çok iyi anımsıyorum, ayakkabısına, cilâsına ve küle baktı ve anlaması gerekeni anladı, döndü ve o külü oradan düşürmeyecek yavaş adımlarla yürüyerek salonu geçti ve siyah rugan ayakkabısıyla ortadan kayboldu, ayakkabısının üzerinde o beyaz kül vardı, onu beraberinde götürmüştü, orada birisinin kazandığı yazıyordu ve kazanan o değildi.

Jelly Roll Morton yolculuğun geri kalan kısmını kamarasında geçirdi. Southampton'a vardıklarında Virginian'dan indi. Ertesi gün Amerika'ya hareket etti. Ama başka bir gemiyle. Artık Bin Dokuz Yüz'ün adını bile duymak istemiyordu. Tek istediği geri dönmektir.

Bin Dokuz Yüz, üçüncü mevkinin güvertesinden onun gemiden indiğini gördü, üzerinde güzel bir beyaz giysi vardı, açık renk deriden valizleri de güzeldi. Bin Dokuz Yüz'ün yalnızca şöyle dediğini anımsıyorum: "Cazın da canı cehenneme."

Liverpool New York Liverpool Rio de Janeiro Boston Cork Lizbon Santiago del Cile Rio de Janeiro Antiller New York Liverpool Boston Liverpool Hamburg New York Cenova Florida Rio de Janeiro Florida New York Cenova Lizbon Rio de Janeiro Liverpool Rio de Janeiro Liverpool New York Cork Cherbourg Vancouver Cherbourg Cork Boston Liverpool Rio de Janeiro New York Liverpool Santiago del Cile New York Liverpool, Okyanus, tam ortasında. İşte tam o noktada tablo yere düştü.

Şu tablo meselesi beni her zaman çok şaşırtmıştır. Yıllarca yerlerinde asılı dururlar, sonra hiçbir şey olmaksızın, hiç hiçbir şey diyorum, *küt!* diye yere düşerler. Çiviye asılı dururlar, kimse bir şey yapmaz, yine de ansızın taş gibi *küt* diye düşerler. En hafif bir ses bile çıkmazken, çevrede hiç bir hareket yokken, sinek bile uçmazken *küt* düşüverirler. Nedensiz. Acaba neden tam o anda? Bilinmez. *Küt*. Bir çivi o tabloya artık dayanamadığına nasıl karar verir? O zavallılığın da bir ruhu vardır mıdır? Karar alır mı? Uzun süre bu konuda tabloyla tartışmıştır belki, ikisi de ne yapacaklarını bilememişlerdir, yıllarca her akşam konuşmuşlar, sonra bir tarih, bir saat, bir an belirlemişlerdir, onun için de *küt!* Belki ikisi de bunu baştan bilirlerdi, önceden anlaşılırdı, yedi sene sonra ben bu işi bırakacağım,

benim için uygun, tamam o zaman 13 Mayıs diyelim, tamam, saat altıya doğru, altıya çeyrek kala olsun, tamam, iyi geceler o zaman, iyi geceler. Yedi yıl sonra, 13 Mayıs'ta, altıya çeyrek kala: *küt*. Anlaşılmaz. En iyisi düşünmemek, yoksa delirmek işten bile değildir. Bir tablo düştüğü zaman. Bir sabah uyanıp onu sevmediğini anladığın zaman. Gazeteyi açıp savaş çıktığını okuduğun zaman. Bir tren görüp ben buradan gitmeliyim dediğin zaman. Aynaya bakıp yaşlandığını fark ettiğin zaman. Okyanus un ortasında Bin Dokuz Yüz gözlerini tabağından kaldırıp, "Üç gün sonra New York'ta bu gemiden ineceğim," dediği zaman.

Donup kaldım.

Küt.

Bir tabloya tabii ki hiçbir şey soramazsın. Ama Bin Dokuz Yüz'e sorabilirsin. Bir süre onu rahat bıraktım sonra soru yağmuruna tutmaya başladım, nedenini öğrenmek istiyordum, kesinlikle bir sebebi olmalıydı, insan otuz iki yıl bir gemide yaşadktan sonra ansızın bir gün inemezdi, hem de en yakın arkadaşına bunun nedenini söylemeden, hiçbir şey söylemeden.

"Orada bir şey görmem gerek," dedi.

"Ne?" Söylemek istemiyordu, bu anlayışla karşılanabilirdi çünkü sonunda söylediği şey şu oldu:

"Denizi."

"Denizi mi?"

"Denizi."

Bak bak! Aklına her şey gelebilirdi ama o gelmezdi, inanmak istemiyordum, bu bana tam bir alay geçme gibi geldi, inanmak istemiyordum. Yüzyılın saçmalığıydı.

"Sen otuz iki yıldır denizi görüyorsun Bin Dokuz

"Buradan görüyorum. Oradan görmek istiyorum ben.

Aynı şey değil.

Tanrım. Bir çocukla konuşuyordum sanki.

"Peki o zaman, limana girmemizi bekle, eğilip iyice bak o zaman denize. Aynı şey."

"Aynı şey değil."

"Kim dedi ki bunu sana?"

Baster, Lynn Baster adında biri söylemişti bunu ona. Bir çiftçi. Kırk yıl eşek gibi çalışan, hayatta tarlalarından başka bir şey görmemiş, panayır günü birkaç mil ötedeki büyük kente bir ya da iki kez gitmiş insanlardan biri. Ama bu adam kuraklık yüzünden elinde ne var ne yok kaybetmişti, karısı bilmem ne konusunda vaaz veren bir vaizle kaçmış, iki çocuğu da yüksek ateşten ölmüştü. Kısacası adam şu şanslı doğanlardandı. Böylece bir gün pılısını pırtısını toplayıp yola çıkmış, Londra'ya varmak için İngiltere'yi yürüyerek baştan aşağı geçmişti. Ama yolları fazla bilmediğinden Londra yerine kendini sıradan bir kasabada bulmuştu; yola devam ettiğin zaman, iki dönemeçten sonra bir tepeciğin arkasına doğru kıvrıldığında ansızın denizi görüyordun. Adam

daha önce denizi hiç görmemişti. Yıldırım çarpmışa dönmüştü. Dediğine göre deniz onu kurtarmıştı. “Koca bir kükremeydi, bağırıp duruyor, şöyle diyordu: ‘Alçaklar, hayat sınırsız bir şey, anlamak istiyor musunuz, yoksa istemiyor musunuz? Sınırsız diyorum size,’” diye anlatıyordu. Lynn Baster bunu hiç düşünmemişti. Düşünmesi için bir fırsat olmamıştı. Sanki kafasında gerçekleşen bir devrimdi.

Belki Bin Dokuz Yüz’ün... onun da aklına o şey, hayatın sınırsız olduğu hiç gelmemişti. Belki bu konuda kuşkuları vardı ama kimse bunu ona o şekilde bağırarak söylememişti. Böylece o deniz hikâyesini Baster'a etraflıca binlerce kez anlattırdı ve sonunda onun da bu deneyimi yaşaması gerektiğine karar verdi. Bana bunu açıklarken patlamalı bir motorun nasıl çalıştığını anlatan birinin havası vardı: bilimsel bir şekilde anlatıyordu.

"Burada, bu gemide yıllarca kalabilirim ama deniz bana bir şey söylemeyecek. Artık inip karada yaşayacağım ve topraktan geçineceğim, normal biri olduğum zaman, bir gün yola çıkacağım, herhangi bir sahilde başımı kaldırıp denize bakacağım: İşte o zaman onun bağırıldığını duyacağım."

Bilimsel. Bana yüzyılın en bilimsel saçmalığı gibi geliyordu. Bunu ona söyleyebilirdim ama söylemedim. O kadar basit değildi. Bin Dokuz Yüz’ü seviyordum ve bir gün oradan inmesini, karada yaşayan insanlar için piyano çalmasını ve sevimli bir kadınla evlenmesini, çoluğa çocuğa karışmasını, kısacası normal bir yaşam sürmesini istiyordum, yaşam sınırsız olmasa da, biraz şansın ve isteğin varsa güzeldi. Gerçekte şu deniz hikâyesi bana tam bir saçmalık gibi geliyordu ama Bin Dokuz Yüz’ün oradan inmesine neden olursa sevinirdim. Düşüncesinin çok yerinde olduğunu söyledim. Ayrıca çok memnun olduğumu da belirttim. Ona devetüyünden paltomu verecektim, merdivenlerden inerken o devetüyünden paltoyla çok sükse yapacaktı. Bin Dokuz Yüz duygulanmıştı biraz:

“Ama ziyaretime geleceksin, değil mi? Karada...”

Tanrım, şurama bir düğüm takılmıştı, gerçek bir düğüm, böyle devam ederse beni öldürecekti, vedalaşmayı hiç sevmem, elimden geldiğince gülmeye çalıştım, acıklı bir durumdu, onu tabii ki ziyaret edeceğimi söyledim, köpeğini kırlarda koşturacaktık, karısı bize hindi pişirecekti, daha başka şeyler de zırvaladım, ikimiz de gülüyorduk ama içimizde gerçeğin başka olduğunu biliyorduk, gerçek her şeyin bitmek üzere olduğuydu ve yapacak bir şey yoktu, öyle olması gerekiyordu ve oluyordu da: Danny Boodmann T.D. Lemon Bin Dokuz Yüz, bir Şubat günü New York Limanı’nda, Virginian’dan inecekti. Denizde geçirdiği otuz iki yıldan sonra, denizi görmek için karaya çıkacaktı.

Eski halatlara benzeyen bir müzik başlar. Aktör karanlıkta kaybolur, sonra buharlı bir geminin merdivenlerinin başında Bin Dokuz Yüz kılığında yeniden belirir. Deve tüyünden bir palto, şapka giymiştir, elinde de büyük bir bavul vardır. Önüne bakarak, bir süre, hiç

kımıldamadan orada, rüzgârda durur. New York’a bakar. Sonra birinci basamağı iner, ikinci, üçüncü derken müzik ansızın kesilir ve Bin Dokuz Yüz olduğu yerde kalır. Aktör şapkasını çıkarır ve izleyicilere döner

Üçüncü basamakta durdu. Birdenbire.

Hiçbir zaman hiçbir şeyden anlamayan ama neşesi her zaman yerinde olan İrlandah Neil O’Connor, "Ne oldu, boka mı bastı?" dedi.

"Bir şey unutmuş olmalı," dedim.

"Ne?"

"Ne bileyim yahu..."

"Neden indiğini unutmuştur belki."

"Saçmalama."

Bir ayağı ikinci, bir ayağı da üçüncü basamakta, hâlâ orada, hareketsiz duruyordu. Bitmez tükenmez bir süre öyle durdu. Önüne bakıyordu, bir şey arar gibiydi. Sonunda tuhaf bir şey yaptı. Şapkasını çıkarıp elini merdiven parmaklığının ötesine uzattı ve şapkayı aşağı attı. Yorgun bir kuşa ya da kanatlı, lacivert bir omlete benziyordu. Havada birkaç kez döndükten sonra denize düştü. Su üstünde yüzmeye başladı. Büyük bir olasılıkla omlet değil, bir kuştı. Gözlerimizi merdivene çevirdiğimizde, Bin Dokuz Yüz’ü deve tüyünden paltosuyla, benim devetüyünden paltomla, sırtını dünyaya çevirmiş, yüzünde tuhaf bir gülümsemeyle indiği iki basamağı çıkarken gördük. İki adım attı ve geminin içinde kayboldu.

Neil O’Connor, "Yeni piyanist geldi, gördün mü?" dedi.

"Piyanişterlerin en büyüğü olduğunu söylüyorlar," dedim. Üzgün mü, yoksa deliler gibi mutlu mu olduğumu bilemiyordum.

O bok üçüncü basamaktan ne gördüğünü bana anlatmak istemedi. O gün ve sonra yaptığımız iki yolculuk boyunca Bin Dokuz Yüz biraz tuhaftı, her zamankinden az konuşuyordu ve kişisel bir işinden dolayı çok meşgülmüş gibi duruyordu. Biz bir şey sormuyorduk. O da bir şey olmamış gibi davranıyordu. Pek normal olmadığı belli oluyordu ama ona bir şey sormak istemiyorduk. Birkaç ay böyle devam etti. Sonra bir gün Bin Dokuz Yüz kamarama geldi ve hiç durmadan, bir solukta ama yavaşça şöyle dedi: "Paltonu verdiğin için sana teşekkür ederim, bana çok yakıştı, yazık oldu, çok sükse yapacaktım, ama şimdi her şey çok daha iyi gidiyor, geçti, benim mutsuz olduğumu düşünme: Artık asla mutsuz olmayacağım."

Ben onun hayatta mutsuz olup olmadığından emin değildim. Mutlu mudur, kim bilir, diye kendi kendine soracağın insanlardan biri değildi. O Bin Dokuz Yüz’dü, o kadar. İnsanın aklına mutluluk ya da acıyla ilgili olduğunu düşünmek gelmiyordu. Her şeyin ötesindeymiş ve ulaşılamazmış gibi duruyordu. O ve müzik: Gerisinin hiçbir değeri yoktu.

"Benim mutsuz olduğumu düşünme: Artık asla olmayacağım." O cümle karşısında şaşırıp kaldım. Bunu söylerken, hiç de şakacı bir ifade yoktu yüzünde. Nereye gittiğini çok iyi bilen birinin yüz ifadesi vardı.

Oraya varacaktı da. Piyanonun başına geçip çalmaya başladığı zaman olduğu gibi, elleri hiç duraksamazdı ve tuşlar var olduklarından beri o notaları beklermiş gibi dururdu, o notalar için oradaydılar sanki, yalnızca o notalar için. O anda yaratıyordu sanki çaldığı müziği, ama o notalar kafasının bir köşesinde çoktan yazılıydı.

O gün, Bin Dokuz Yüz'ün, yaşamının siyah beyaz tuşları önüne oturup inanılmaz ve dâhice, karmaşık ama , o güne kadar çaldığı müziklerin içinde en üstünü olan bir müzik çalmaya karar verdiğini artık biliyorum. Yaşamının geri kalan yıllarını o müzikle geçireceğini ve bir daha asla mutsuz olmayacağını da biliyorum.

Virginian'dan 21 Ağustos 1933'te indim. Ondan altı yıl önce binmişim o gemiye. Ama sanki orada bir ömür geçirmişim gibi geliyordu bana. Bir günlüğüne ya da bir haftalığına değil; Sonsuza dek indim. Giriş belgem ve birikmiş maaşlarım, her şey yanımdaydı. Eksik bir şey yoktu. Okyanus defterini kapamıştım.

O hayatı sevmediğim için değil. Tuhaf bir hesap dengeleme biçimiydi ama işe yarıyordu. Ama ömür boyu o şekilde yaşamayı düşünemiyordum. Eğer denizciysen işte o zaman durumun farklıdır, deniz senin evindir, geberene kadar kalabilirsin, olur. Ama trompet çalan biri... Eğer trompet çalıyorsan, denizde bir yabancısındır ve her zaman öyle kalırsın. Er ya da geç evine dönmen doğru olur. Ne kadar erken olursa o kadar iyi, dedim kendi kendime.

Bin Dokuz Yüz'e, "Ne kadar erken olursa o kadar iyi," dedim. O da beni anladı. Beni o merdivenden bir daha dönmek üzere inerken görmek istemediği belliydi ama bunu bana asla söylemedi. Böyle olması daha iyiydi. Son akşam, birinci mevkinin her zamanki aptal yolcuları için çalışıyorduk, solo için sıra bana gelince çalmaya başladım ve birkaç notadan sonra piyanonun hafif ve tatlı bir biçimde bana eşlik ettiğini duydum, benimle birlikte çalmaya başlamıştı. Birlikte çalmaya devam ettik, ben elimden geldiğince güzel çalmaya çalışıyordum, tabii ki Louis Armstrong değildim ama yine de çok güzel çaldım, Bin Dokuz Yüz sadece ona özgü bir beceriyle beni izliyordu. Kimse araya girmedi ve ben trompetimle o piyanosuyla uzunca bir süre çalmaya devam ettik, son kez sözcüklerle söylenemeyecek şeyler söyledik birbirimize. insanlar dans etmeyi sürdürdüler, kimse bir şey fark etmemişti, zaten edemezdi de, ne bileceklerdi, hiçbir şey olmamış gibi dans ediyorlardı. Belki biri bir başkasına, "Trompet çalana bak, ne gülünç, sarhoş mudur yoksa deli midir nedir? Şu trompet çalana bak, hem çalışıyor hem ağlıyor," demiştir sadece.

Gemiden indikten sonra olup bitenler ise başka hikâye. Araya bir de şu kahrolası savaş girmeseydi belki güzel bir şeyler yapabilecektim. Savaş her şeyi zorlaştırdı, işin içinden çıkmak mümkün olmadı. Sorunları çözümlmek için büyük bir beyin gerekiyordu. Bende olmayan bazı niteliklere sahip olmak gerekiyordu. Ben trompet çalmasını biliyordum. Savaşın ortasında kalmışsan ve kurtulacak gibi değilsen trompet çalmak ne kadar da yararsızdır.

Her neyse, yıllarca Virginian'dan ve Bin Dokuz Yüz" den haber alamadım. Onu unuttuğum için değil, sürekli aklıma geliyor ve kendi kendime, "Bin Dokuz Yüz şimdi burada olsa kimbilir ne yapardı, kim bilir ne derdi, savaşın canı cehenneme!" derdi diyordum ama bunu ben söyleyince aynı şey olmuyordu. O kadar kötü günler geçiriyorduk ki, ara sıra gözlerimi kapatıp o gemiye, üçüncü mevkiye gidiyor, opera söyleyen göçmenleri dinliyor ve kim bilir hangi müziği çalan Bin Dokuz Yüz'ü, ellerini, yüzünü, Okyanus'u düşünüyordum. Hayal ve anılarla yaşıyordum, bazen ayakta kalmak için başka yapacak bir şeyin yoktur. Umut yoksulun ekmeğidir ve her zaman iyi gelir.

Kısacası, bitmiş bir hikâyeydi o. Tamamen bitmiş görünüyordu. Sonra bir gün bir mektup aldım, şu sürekli şaka yapan ırlandalı, Neil O'Connor yazmıştı. Ama mektubu ciddiydi. Virginian'ın savaş sırasında hurdası çıktığını, yüzer hastane olarak kullanıldığını ve sonunda paramparça olduğu için onu batırmaya karar verdiklerini söylüyordu. Kalan az sayıdaki personelle Plymouth'a yanaşmışlar, içini dinamitle doldurmuşlardı, er ya da geç açığa götürüp patlatacaklardı: Bum! diye. Mektubun sonuna şöyle bir not yazmıştı: "Yüz doların var mı? Geri vereceğime yemin ederim." Onun altında bir not daha vardı ve şöyle diyordu: "Bin Dokuz Yüz'ün gemiden indiğini sanma." Sadece bir cümle: "Bin Dokuz Yüz'ün gemiden indiğini sanma."

Mektubu günlerce elimden bırakamadım. Sonra Plymouth trenine binip limana gittim, Virginian'ı arayıp buldum, bekçilerin eline biraz para sıkıştırıp gemiye bindim, baştan aşağı her yerini gezdim, makine dairesine indim, içi dinamit dolu görünen bir sandığın üzerine oturdum, şapkamı çıkarıp yere koydum ve ne diyeceğimi bilemeden, sessizce kaldım orada/

... Orada durup ona baktım, orada durup bana baktı/ Onun da kışının altında dinamit vardı, her yer dinamitti/

Danny Boodmann T.D. Lemon Bin Dokuz Yüz/ Çalacağım notaları her zaman bildiği gibi sanki geleceğimi de biliyordu derdin ve.../

Yorgunluk izi olmayan, güzel bir biçimde yaşlanmış o yüzüyle karşımdaydı/

Hiç ışık yoktu gemide, yalnızca dışarıdan içeriye süzülen bir ışık vardı, kimbilir geceleri nasıldı/

Beyaz elleri, önü iliklenmiş ceket, parlak ayakkabıları/

İnmişti gemiden o/

Yarı karanlıkta «bir prens gibi duruyordu/

İnmişti gemiden, denizin ortasında geriye kalan her şeyle birlikte havaya uçacaktı/

Büyük son, herkes iskeleden ve sahilden izleyecekti bu sonu, büyük havai fişegi, *elveda* perde kapanacak, duman ve alevler olacak, sonunda da büyük bir dalga çıkacak/

Danny Boodmann T.D. Lemon/

Bin Dokuz Yüz/

Karanlığın yuttuğu o gemide, onunla ilgili son anı bir ses; çok yavaş ve ağır ağır konuşuyor/

/

/

/

/

/

Aktör Bin Dokuz Yüz ün kılığına girer.

/

/

/

/

Uçsuz bucaksız... tüm o kent.../

Sonunu, sonunu görebilir miyiz lütfen?/

Ve gürültü/

O lanet olası merdivende... çok güzeldi, her şey... ben o paltoyla büyüktüm, çok sükseliydim ve hiç kuşum yoktu, oradan ineceğim kesindi, sorun yoktu/ Lacivert şapkamla/

Birinci basamak, ikinci basamak, üçüncü basamak/ Birinci basamak, ikinci basamak, üçüncü basamak/ Birinci basamak, ikinci/

Beni durduran gördüğüm şey değildi/

Görmediğim şeydi/

Anlayabiliyor musun kardeşim, *görmediğim şeydi...* aradım onu ama yoktu, o uçsuz bucaksız kentte her şey vardı bir şey dışında/

Her şey vardı/

Ama *bir son* yoktu. Göremediğim, tüm o şeylerin nerede bittiği idi. Dünyanın nerede bittiği idi/

Bir düşün şimdi: Bir piyano. Tuşlar başlıyor. Tuşlar bitiyor. 88 tane olduğunu biliyorsun, bu konuda seni kimse kandıramaz. Sonsuz değil onlar. *Sen*, sonsuzsun, ve o tuşların içinde, yapabileceğin müzik sonsuzdur. Onlar 88 tanedir. *Sen* sonsuzsundur. İşte *bunu* seviyorum ben. Bu yaşanabilir. Ama sen eğer/

Ama ben eğer o merdivene çıkarsam ve önümde/ Ama ben eğer o merdivene çıkarsam ve önümde milyonlarca, milyonlarca ve milyarlarca tuşlu bir klavye bekliorsa beni/

Sonu hiç gelmeyen milyonlarca, milyarlarca tuş ve asıl gerçek, onların hiç tükenmediği, klavyenin sonsuz oluşu/

Eğer o klavye sonsuzsa, o zaman/

O klavyeyle çalabileceğin bir müzik yoktur. Yanlış sandalyeye oturmuşsundur: O Tanrı'nın kullandığı piyanodur.

Yolları görmedin mi ya?/

Sadece yollar düşün, binlerce yol var, bir tanesini nasıl seçebiliyorsunuz/

Bir kadını nasıl seçebiliyorsunuz/

Bir evi, sizin olan bir toprak parçasını, bakılacak bir

manzarayı, bir ölüm şeklini nasıl seçebiliyorsunuz/

Tüm o dünya/

Nerede sona erdiğini bile bilmediğin, üstüne gelen o dünya/

Ne kadar büyük, bilinmez/

Onun büyüklüğünü düşünerek, sadece düşünerek paramparça olmaktan hiç korkmaz mısınız sizler? Orada yaşamaktan.../

Ben bu gemide doğdum. Ve buradan dünya geçerdi ama azar azar, her seferinde iki bin insan olurdu. Burada da istekler vardı ama geminin güvertesiyle kıcı arasındaki yerin alabileceği sayıda. Sonsuz olmayan bir klavyede mutluluğunu çalardın.

Ben böyle gördüm, böyle bilirim. Kara, o benim için çok fazla büyük bir gemi. Çok fazla uzun bir yolculuk. Fazla güzel bir kadın. Fazla güçlü bir güzel koku. Çalmayı bilmediğim bir müzik. Bağışlayın beni. Ama inmeyeceğim aşağı. Bırakın geri döneyim.

Lütfen/

/

/

/

/

/

Anlamaya çalış artık, kardeşim. Anlamaya çalış, eğer elinden geliyorsa/

Gözlerde tüm o dünya/

Korkunç ama güzel/

Çok fazla güzel/

Beni geri götüren korkuydu/

Yeniden ve sonsuza dek gemi/

Küçük gemi/

Gözlerde o dünya, her gece, yeniden/

Hayaletler/

Onlara izin verirsen ölebilirsin/

İNME isteği/

Bunu gerçekleştirme korkusu/

Delirirsin böyle/

Delirirsin/

Bir şeyler yapman gerekir, ben yaptım işte/

Önce hayal ettim/

Sonra yaptım/

Yıllarca her gün/

On iki yıl/

Milyarlarca an/

görünmez ve çok yavaş bir hareket/

Bu gemiden inmeyi becerememiş olan ben, kendimi kurtarmak için hayatımdan aşağı indim. Basamak basamak. Ve her basamak bir istekti. Her attığım adımda, bir isteğimle vedalaştım.

Deli değilim ben, kardeşim. Kendimizi kurtarmak için bir yöntem bulduğumuz zaman deli değilizdir. Aç hayvanlar gibi kurnazızdır. Bunun delilikle ilgisi yoktur. Dâhice bir şeydir o. Geometridir. Kusursuzluktur. İsteklerim ruhumu altüst etmek üzereydi. Bu istekleri gerçekleştirebilirdim ama başaramadım.

Bunun üzerine onlan *büyüledim*.

Teker teker arkamda bıraktım onlan. Geometri. Kusursuz bir iş. Bütün bir gece *bir* kadın için çalarak dünyanın tüm kadınlarını büyüledim, *bir* kadın için çalarak, pürüzsüz bir tene sahipti, ellerinde hiçbir mücevher yoktu, bacakları inceydi, müziğimin ritminde başını oynatıyordu, hiç gülümsemeden, bakışını hiç kaçırmadan, bütün gece, ayağa kalktığı zaman hayatımdan çıkan o değil, dünyadaki bütün kadınlardı. Asla olmayacağım babayı, ölmek üzere olan bir çocuğa bakarken büyüledim, günlerce, o çocuğun yanında oturdum, o korkunç ve çok güzel gösterinin hiçbir şeyini kaçırmak istemiyordum, dünyada baktığı son şey olmak istiyordum, gözlerimin içine bakarak gittiğinde, giden sadece o değil, dünyada asla sahip olmadığım tüm evlâtlardı. Dünyanın bir yerinde olan ülkemi, kuzeyli bir adamın şarkısını duyarak büyüledim, onu dinliyor ve görüyordun, çevredeki vadi ve dağları, yavaşça akan nehri, kışın karı, geceleri kurtları, görüyordun, o adam şarkısını bitirdiğinde ülkem de bitti, sonsuza dek, nerede olursa olsun. Sahip olmak istediğim dostları o akşam senin için ve seninle çaldığımda büyüledim, yüzünde, gözlerinde gördüm ben dostlarımı, hepsini, sevdiğim dostlarımı, sen gittiğinde onlar da seninle birlikte gitti. Sıcağa yenik düşen kocaman Kuzey denizinin buz dağlarını görünce şaşırma elveda dedim, savaşın paramparça ettiği adamları gülerken görünce mucizelere elveda dedim, bu geminin dinamitle doldurulduğunu görünce öfkeye elveda dedim, müziğe, kendi müziğime, onu bir anın tek notasıyla çalmayı başardığım zaman elveda dedim, sevince elveda dedim, senin buraya girdiğini görünce onu büyüledim. Bu çılgınlık değil, kardeşim. Geometri. Bir oyma işi. Mutsuzluğu yendim. Yaşamımı isteklerimin pençesinden kurtardım. Geçtiğim yollardan geçebilsen, birbiri ardına isteklerimi büyülenmiş, hareketsiz, sonsuza dek orada durmuş, sadece sana anlattığım bu tuhaf yolculuğun rotasını belirlerken bulursun/

/

/

Bin Dokuz Yüz kulise doğru uzaklaşır.

/

/

/

Durur, döner.

Öbür dünyaya gittiğimde karşılaşacağım o sahneyi, listede adımları arayıp bulamayan adamı görebiliyorum. “Adınız ne demiştiniz?”

“Bin Dokuz Yüz.”

“Bertola, Bojinov, Boves, Bozza...”

“Belirteyim, ben bir gemide doğdum.”

“Ne dediniz?”

“Ben bir gemide doğdum ve orada öldüm, bilmem bu orada yazıyor mu...”

“Deniz kazası mı?”

“Hayır. İnfilak etti. Altı yüz elli kilo dinamit. Bom!” “Aman Tanrım! Şimdi iyi misiniz peki?”

“Evet, evet, çok iyiyim... yani... şu kol olayı dışında... bir kolumu yitirdim... ama bana dediler ki...”

“Bir kolunuz yok mu?”

“Evet. Patlamada gitti...”

“Şurada iki tane olmalı... Hangi kolunuz yok?”

“Sol kolum.”

“Aman Tanrım!”

“Ne oldu?”

“Korkarım ikisi de sağ kol, biliyor musunuz?”

“İkisi de sağ kol mu?”

“Öyle. Bu durumda sizin sorunuz...”

“Ne sorunu?”

“Demek istiyorum ki, eğer bir sağ kol alırsanız...” “Sol kol yerine sağ kol mu?”

“Evet.”

“Yok... olmaz, aslında... neyse bir sağ hiç yoktan iyidir...”

“Ben de öyle düşünüyorum. Bir dakika bekleyin, gidip getireyim.”

“Olmazsa ben birkaç gün sonra tekrar geleyim, belki bir sol kol gelir bu arada...”

“Bakın, bir beyaz bir de siyah var...”

“Hayır, hayır, tek renk olsun... Zencilere karşı olduğumu sanmayın, yalnızca şey için...”

Ne şans! Cennette, sonsuza dek iki sağ elim olacak.

(Burundan gelen bir sesle.) Şimdi güzelce bir haç çıkaralım! (Tam hareketi yapacakken durur. Ellerine bakar.) Hangisini kullanacağını bilemiyor insan. (Bir an duraksar, sonra iki eliyle birden hızlı bir biçimde haç çıkarır.) Sonsuza dek, milyonlarca yıl, budala olduğun düşünülecek. (Yeniden iki eliyle haç çıkarır.) Cehennem gibi. Cennet’te. Gülecek hiçbir şey yok. (Arkasını döner, kulise doğru gider, sahneden çıkmasına bir adım kala durur, yeniden izleyicilere doğru döner: Gözleri parlıyordun)

Tabii ki... şahane müzik yapılır... o ellerle, iki sağ elle... bir piyano olsun da gör...

Yeniden ciddileşir.

Kıçının altındaki dinamit, kardeşim. Kalk oradan ve git. Bitti. Bu sefer gerçekten bitti.

Sahneden çıkar.

